

ANDŻELIKA SEREDA

Przygotowanie zawodowe nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej z punktu widzenia nowoczesnej szkoły – propozycja metodologii badań*

Professional Training of Early School Education Teachers from the Point of View of a Modern School – a Proposal for Research Methodology

Studentka, Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Pedagogiczny, Polska

Streszczenie

Niniejszy artykuł zawiera charakterystykę zawodu nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej w oparciu o literaturę przedmiotu oraz propozycję metodologii badań przygotowania do wykonywania tego zawodowego.

Słowa kluczowe: nauczyciel, przygotowanie zawodowe, edukacja wczesnoszkolna

Abstract

This article presents the characteristics of the teaching profession of early childhood education based on the literature of the subject and the methodology proposal for the study of training for performing this vocational.

Keywords: teacher, vocational preparation, early school education

Wstęp

Przygotowanie do pełnienia zawodu nauczyciela jest niezwykle ważnym elementem składającym się na pracę i sukcesy osób pracujących w tym zawodzie. Istotne jest, aby kształcenie nauczycieli i konstruowanie sylabusów dawało jak najwięcej korzyści, dostarczało jak najwięcej wiedzy i umiejętności kandydatom wchodzącym na drogę przygotowań. Niezwykle pomocna przy odpowiednim doborze przedmiotów i treści kształcenia może być opinia zarówno studentów będących u progu wejścia do wykonywania zawodu, jak i nauczycie-

* Artykuł powstał pod kierunkiem opiekuna Koła Naukowego „Edukacja bez granic”, dr. hab. prof. UR W. Walata.

li, którzy poprzez bagaż swoich doświadczeń są w stanie ocenić, jakie przedmioty realizowane w trakcie studiów są ich zdaniem zbędne bądź niezwykle przydatne.

Charakterystyka zawodu nauczyciela

Zawód nauczyciela można określić jako jeden z najstarszych zawodów na świecie. Początki jego powstania datuje się na ok. 2200 r.p.n.e., kiedy to po raz pierwszy nauczyciel rozpoczął swoją pracę (Akimjaková, Famuła-Jurczak, Mazur, Račková, 2013).

Termin *nauczyciel* od zawsze kojarzony był z kimś, kto nauczał. Osoba ta odnosiła się przede wszystkim do instytucjonalnego nauczania opartego głównie na uspołecznianiu uczniów, przekazywaniu im przejawów kultury oraz dziedzictwa kulturowego (Mazur, 2015).

W dzisiejszych czasach od osoby sprawującej zawód nauczyciela oczekuje się przede wszystkim wyjątkowego powołania, posiadania świadomości pełnienia służby społecznej, a także stania na straży obecnych systemów normatywnych. Innymi równie ważnymi wymaganiami stawianymi przed współczesnym nauczycielem są wysokiej jakości kwalifikacje zawodowe oraz jego osobowość, przez którą przejawia się miłość, dojrzałość i prawdziwość.

Niezwykle ważnym elementem w tym zawodzie jest ciągle pogłębianie swojej wiedzy zarówno z zakresu specjalistycznego, jak i metodycznego. W niezmierzenie szybko zmieniającym się świecie, w którym przyszło nam dziś żyć, istotne jest, aby każdy nauczyciel śledził i analizował wszelkie związki edukacji z gospodarką, prężnie rozwijającym się rynkiem pracy oraz postępem technicznym i organizacyjnym (Kutrowska, 2008).

Rola, jaką odgrywa nauczyciel, spełniana jest w sprecyzowanych warunkach instytucjonalnych, a co za tym idzie – określona jest w zapisach formalnoprawnych wyrażonych w postaci aktów prawnych, takich jak ustawy, zarządzenia, rozporządzenia.

Jednym z nich jest Karta Nauczyciela, która określa zadania stawiane przed nauczycielem oraz trzy funkcje, które każda osoba pracująca w tym zawodzie powinna spełniać. W skład tych funkcji wchodzi funkcja dydaktyczna, opiekuńcza i wychowawcza (Ustawa, 2004).

Wiele wymagań stawianych jest przed nauczycielem zarówno przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, jak i przez rodziców, uczniów oraz dyrekcję szkoły, w której pracuje.

W celu profesjonalnego wykonywania zawodu nauczycielowi niezbędna jest wiedza z trzech zakresów, tj. wiedza o samym sobie, relacjach ja–świat oraz otaczającym świecie. Na zakres wiedzy o sobie samym składają się zagadnienia dotyczące umiejętności opanowania i określania swoich emocji oraz lęków, analizowania własnych sytuacji, dostrzegania celów i motywacji życiowych, jak również zaspokajania własnych potrzeb.

Wiedza dotycząca relacji ja–świat zawiera w sobie zagadnienia odnoszące się do porozumienia procesów wychowania i edukacji we współczesnym świecie, funkcji i roli edukacji w życiu człowieka, typów międzyludzkich relacji oraz procesów wpływających na nie, współczesnych nurtów teorii wychowania i nauczania, a także teorii wywierania wpływu na innych ludzi oraz komunikacji społecznej.

Natomiast wiedza o otaczającym świecie zawiera w sobie zagadnienie związane m.in. z antropologią, innymi kulturami, filozofią, socjologią, funkcjonowaniem instytucji społecznych i państwowych, typami i rolą ideologii w życiu człowieka, a także zagadnieniami, które dotyczą różnych grup społecznych.

Wyżej wymienione zakresy wiedzy dają nauczycielowi możliwość podejmowania działań pedagogicznych, lepszego dostrzegania i zrozumienia rzeczywistości, w której funkcjonuje, oraz ułatwiają nawiązywanie kontaktów ze współpracującymi z nim osobami. Dają też możliwość przezwyciężania własnych barier i lęków oraz ułatwiają zrozumienie własnych doświadczeń i działań innych (Nowak-Dziemianowicz, 2008, s. 137–138).

Wszelką wiedzę i umiejętności niezbędne do wykonywania zawodu nauczyciela kandydat na to stanowisko może zdobyć w toku kształcenia zawodowego. Zostało ono szczegółowo opisane w standardach kształcenia nauczycieli zawartych w Rozporządzeniu (2012). W tych standardach opisano ogólne i szczegółowe efekty kształcenia, charakterystykę procesu i organizacji kształcenia, moduły kształcenia, jak również organizację praktyk. Standardy te prezentują 5 modułów, według których odbywa się przygotowanie do tego zawodu. Pierwszy z nich dotyczy przygotowania kandydatów do nauczania pierwszego przedmiotu w zakresie merytorycznym. Moduł drugi prezentuje przygotowanie w zakresie psychologiczno-pedagogicznym, zaś moduł trzeci określa przygotowanie w zakresie dydaktycznym. Kolejny z modułów odnosi się do przygotowania nauczycieli do nauczania kolejnego przedmiotu, natomiast ostatni z modułów mówi o przygotowaniu z zakresu pedagogiki specjalnej (Rozporządzenie, 2012).

Kolejnym równie ważnym elementem w kształceniu nauczycielki są sylabusy, na podstawie których realizowany jest przebieg studiów. Określona jest w nich forma zajęć, liczba godzin oraz semestr, w którym będzie realizowany dany przedmiot, a także sposób realizacji zajęć i forma zaliczenia danych przedmiotów. W sylabusach znajdują się też wymagania wstępne niezbędne do realizacji przedmiotów oraz cele, treści programowe i efekty kształcenia. Można w nich również znaleźć kryteria i metody oceny studentów, sposób realizacji praktyk oraz nakład pracy studenta wymagany w celu osiągnięcia zamierzonych efektów.

Propozycja metodologii badań kształcenia zawodowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

W celu przeprowadzenia dokładnych badań dotyczących kształcenia zawodowego nauczycieli na początku należałoby określić, co jest przedmiotem badań. Jako przedmiot można określić przygotowanie zawodowe nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej.

Kolejnym istotnym elementem jest cel badań. W przypadku omawianego tu tematu badań można rozróżnić cel teoretyczno-poznawczy, którym jest określenie, jak przebiega przygotowanie zawodowe nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, oraz cel praktyczny, który dotyczy sformułowania wniosków odnoszących się do jakości przygotowania przyszłych nauczycieli oraz nauczycieli pracujących w zawodzie.

Sformułowany został także problem główny i problemy szczegółowe dotyczące niniejszego tematu. Problem główny brzmi: *Jaki jest poziom kształcenia zawodowego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej z punktu widzenia nowoczesnej szkoły?* Na problemy szczegółowe składają się następujące zagadnienia:

1. W jakim stopniu studenci kończący studia czują się przygotowani do wykonywania zawodu nauczyciela?
2. Jak nauczyciele pracujący oceniają przygotowanie do zawodu?
3. Jak studenci oceniają przydatność poszczególnych przedmiotów zawartych w sylabusie w odniesieniu do przyszłej pracy zawodowej?
4. Jak nauczyciele ze stażem pracy oceniają przydatność przedmiotów zawartych w sylabusie?

Do przeprowadzenia badań wykorzystana zostanie metoda sondażu diagnostycznego, której techniką jest ankieta. Badaniom poddani zostaną studenci oraz nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej.

Podsumowanie

Zawód nauczyciela niesie ze sobą ogromną odpowiedzialność za edukację i losy szkolne uczniów, dlatego też niezwykle istotne jest, aby nauczyciel był jak najlepiej przygotowany do pełnienia tej roli. Prowadzenie niniejszych badań może umożliwić dostrzeżenie tego, czego brakuje oraz czego oczekują nauczyciele i kandydaci dążący do tego stanowiska. Wyniki badań z pewnością będą cenną wskazówką przy konstruowaniu sylabusów i planów studiów.

Literatura

- Akinjaková, B., Famuła-Jurczak, A., Mazur, P., Račková, O. (2013). *Nauczyciel kreatorem zmian*. Ružomberok: Katolícka univerzita v Ružomberku.
- Kutrowska, B. (2008). Spojrzenie na rolę nauczyciela z perspektywy różnych oczekiwań społecznych. W: P. Rudnicki, B. Kutrowska, M. Nowak-Dziemianowicz (red.), *Nauczyciel: misja czy zawód? Społeczne i profesjonalne aspekty roli* (s. 49–60). Wrocław: Wyd. DSW.
- Kuzin, M., Walat, W. (red.) (2017). *Piórem i sercem. Pamiętniki nauczycieli*. Rzeszów: Wyd. UR.

- Mazur, P. (2015). *Zawód nauczyciela w ciągu dziejów*. Chełm: Wyd. PWSZ w Chełmie.
- Nowak-Dziemianowicz, M. (2008). „Wielki Przegrany Współczesności”. Polski nauczyciel jako podmiot i przedmiot kształcenia. W: P. Rudnicki, B. Kutrowska, M. Nowak-Dziemianowicz (red.), *Nauczyciel: misja czy zawód? Społeczne i profesjonalne aspekty roli* (s. 129–162). Wrocław: Wyd. DSW.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 17.01.2012 w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela. Dz.U, 2012, poz. 131.
- Ustawa z 26.01.1982 – Karta Nauczyciela. Dz.U. 2004, nr 114, poz. 1245.
- Walat, W. (2014). Obraz nauczyciela klas 1–3 szkoły podstawowej w opiniach nauczycieli i studentek pedagogiki. *Edukacja – Technika – Informatyka*, 5(1), 51–68.
- Walat, W. (2017). Powinności nauczyciela – ciągle aktualny wymiar zawodu-powołania pedagogicznego. W: M. Kuzin, W. Walat (red.), *Piórem i sercem. Pamiętniki nauczycieli* (s. 7–18). Rzeszów: Wyd. UR.